

Trend of marge?

CHRIS VELDHUIJSEN

Burgerinitiatieven vereisen adequaat gemeentelijk beleid en ondersteuning

26

VITALE STAD APRIL 2005

De overheid ziet graag dat burgers meer eigen verantwoordelijkheid nemen, zelf initiatieven ontplooiën en hun eigen broek ophouden en stimuleert daarom burgerinitiatieven. Vaak zijn bezuinigingen op het welzijnswerk aanleiding voor het ontstaan van burgerinitiatieven. Uit recent onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) blijkt echter dat bezuinigingen op vrijwilligerswerk het aantal vrijwilligers zal doen afnemen. Blijven burgerinitiatieven beperkt tot kleinschalige, sympathieke maar kwetsbare activiteiten? Of kunnen ze op termijn het maatschappelijk middenveld een ander aanzien geven? Hier volgt de tussenstand van de ervaringen in het project 'Weven aan Samenleven' van het Landelijk Centrum Opbouwwerk (LCO).

Het project 'Weven aan Samenleven' is bijzonder omdat het voortkomt uit de sector opbouwwerk zelf. Doel is een nieuwe traditie van het verzelfstandigen van burgerinitiatieven op te bouwen en de rol van het opbouwwerk daarbij te herdefiniëren. Het project begeleidt burgerinitiatieven en tracht daarbij hun verzelfstandiging te bevorderen en 'ontegening' – gedefinieerd als 'verlies van zeggenschap' – te voorkomen. In opdracht van het LCO hebben bureau De Verandering en het LCO zelf 22 initiatieven in hun ontwikkeling gevolgd. Een goed voorbeeld is het Papa Koenders Instituut in Amsterdam Zuid-Oost. Dit is een initiatief van verschillende

Surinaamse organisaties in Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Den Haag, Lelystad en Capelle aan den IJssel. Doel is de Surinaamse taal en cultuur te bestuderen, over te dragen en te verspreiden. Het instituut wil daarbij samenwerken met andere organisaties, waaronder onderwijsinstellingen en kennisinstututen op het gebied van taal en cultuur. Er zijn ook contacten met de overheid en instellingen in Suriname. Het Instituut wil een actieprogramma, een meerjarenplanning, een werkverdeling en dergelijke uitwerken. Zowel het Migranten Participatiebureau als De Verandering ondersteunen dit initiatief.

In eerste instantie richtte men zich op het vormgeven van het instituut en vonden veel bestuursvergadering plaats, waaraan de deelname sterk wisselend was. Nadat men het accent verlegde naar concrete activiteiten, groeide het aantal mensen dat zich actief voor het Instituut inzette. In de tweede helft van vorig jaar waren dat er bijna veertig. Inmiddels is een nieuw bestuurslid geworven uit de vrijwilligers. Samenwerking met andere organisaties is van de grond gekomen en in november is er een officiële stichting opgericht. Het Papa Koenders Instituut is een goed voorbeeld van de spanning tussen enerzijds de concrete activiteiten waarvoor mensen warm lopen en als vrijwilliger willen deelnemen, en anderzijds de moeizame zoektocht naar een goede organisatievorm met alle bestuurlijke perikelen van dien. Een goede mix tussen beide is nodig voor continuïteit en draagvlak.

Stimuleren en bezuinigen

De door LCO en bureau De Verandering ondersteunde initiatieven variëren van moedercentra, buurtbemiddeling, en zelforganisaties van allochtonen tot een zorgcoöperatie van boeren en een dorps-servicecentrum. Waar mogelijk vindt concrete ondersteuning plaats door het lokale opbouwwerk. Onlangs is het project geëvalueerd en zijn de resultaten besproken op een studiedag. Uit de evaluatie wordt

Bij het streven naar verzelfstandiging van burgerinitiatieven is de gemeentelijke opstelling en de ondersteuning door het welzijnswerk van groot belang

duidelijk dat gemeenten vaak een verwarrende rol spelen bij burgerinitiatieven: ze juichen burgerinitiatieven toe, maar weten er niet op een goede manier mee om te gaan. Dat blijkt uit bijvoorbeeld de ervaringen van stichting 'Chill Inn' in Rotterdam. Deze stichting is medio 2003 opgericht door bewoners in de wijk Heijplaat en wil voorzien in activiteiten voor jongeren van twaalf tot zestien jaar. In december 2003 kreeg de stichting een waarderingssubsidie van deelgemeente Charlois. In 2004 wist Chill Inn met allerlei activiteiten veertig jongeren te bereiken. De initiatiefnemers zochten samenwerking met de deelgemeente, buurtverenigingen en stedelijke voorzieningen. De initiatiefgroep van zes personen vormde het stichtingsbestuur en zette een jongerenraad op, die dient als klankbord voor het organiseren van activiteiten. Ouders en vrijwilligers werken op incidentele basis mee. De jongerenopbouwwerker en zijn assistent van Charlois Welzijn zorgen voor ondersteuning. Die is vooral gericht op het opzetten en uitvoeren van activiteiten en waar nodig corrigeren zij probleemjongeren. In relatief korte tijd hebben de initiatiefnemers een eigen organisatie opgezet, talloze hindernissen overwonnen en zelf de zeggenschap in handen. Belangrijke slaagfactor in deze fase is dat het lokaal bestuur de meerwaarde van dergelijke initiatieven onderkent en ze faciliteert met beperkte middelen. In januari 2005 constateerden de evaluatoren echter dat de stichting in gebreke is gebleven in het verbreden van het bestuur. Door de zwaarte van het werk en de toestroom van Antilliaanse jongeren, waarmee ze onvoldoende ervaring hebben, haakten sommigen bestuursleden af. Tevens heeft de deelgemeente de ondersteuning door de jongerenwerkster grotendeels wegbezuinigd, evenals de ondersteuning door het opbouwwerk, gericht op het organiseren van activiteiten en samenwerking met andere verenigingen en instellingen. De stichting is nu aangewezen op ondersteu-

ning van het Servicebureau Vrijwilligers Charlois. Chill Inn is een goed voorbeeld van een burgerinitiatief en van het proces van vallen en opstaan wat daar bij hoort. Men organiseert concrete activiteiten, neemt jongeren op in de organisatie, zoekt verbreding door samenwerking met andere verenigingen en organisaties en oogst waardering van het deelgemeentebestuur. Tegelijkertijd blijkt ook de kwetsbaarheid van het initiatief. Door het succes van de activiteiten ontstaat een toestroom van jongeren met wie men nauwelijks ervaring heeft. Door de drukte ontbreekt de tijd om gericht te werken aan verbreding van het bestuur en het initiatief. Langzaam vallen mensen weg omdat het hen te zwaar wordt. Er is te onzekerheid over de toekomst van de organisatie. En als klap op de vuurpijl bezuinigt de gemeente op professionele ondersteuning. Er is immers nu een burgerinitiatief. Het gemeentelijk beleid blinkt niet uit in een consistente visie op de ontwikkeling van burgerinitiatieven. Door taai volhouden van onder andere de voorzitter is Chill Inn nog steeds levensvatbaar.

Misbruik

Bij het streven naar verzelfstandiging van burgerinitiatieven is de gemeentelijke opstelling en de ondersteuning door het welzijnswerk van groot belang. Uit de evaluatie blijkt dat het gemeentelijk beleid ten aanzien van burgerinitiatieven divers is. Er is een spanning tussen wens en praktijk, waaruit blijkt dat het beleidsveld nog sterk in ontwikkeling is. Met de Wet Maatschappelijke Ondersteuning zal dit beleidsveld een nieuwe impuls moeten krijgen. Hierna volgen enkele ervaringsgegevens. Burgerinitiatieven worden in principe toegejuicht, maar gaan niet altijd gepaard met een vertaling naar beleid en morele en praktische ondersteuning. Soms werkt een gemeente zelfs tegen. Burgerinitiatieven kunnen lastig zijn voor een gemeente bij het ontbreken van beleid, door onoverzichtelijkheid, precedentwerking en angst voor nieuwe subsidieclaims. Sommige gemeenten *pushen* burgerinitiatieven eerder zich aan te sluiten bij een welzijnsinstelling dan hen te stimuleren naar zelfstandigheid. In een aantal gevallen worden burgerinitiatieven 'misbruikt' voor bezuinigingen op welzijnswerk. Enkele gemeenten zien vrijwilligerscentrales als de aangewezen organisatie voor ondersteuning, geven daarvoor subsidie, maar dit lijkt ten koste te gaan van de subsidie van welzijnswerk en opbouwwerk. Het project 'Weven aan Samenleven' heeft inmiddels een aantal producten opgeleverd, waaronder een aantal publicaties. Er is een *toolkit* in ontwikkeling. Maar het project heeft vooral laten zien dat er nog een lange weg te gaan is voordat burgerinitiatieven van kwetsbare groepen door het welzijnswerk en overheidsbeleid kunnen uitgroeien tot zelfstandige, levensvatbare en gewaardeerde organisatievormen.

Chris Veldhuijsen is redacteur van Vitale Stad
Meer informatie: www.wevenaansamenleven.nl